

De charme van de ontbering

- zaterdag 29 mei 2010

Leven als god in de Cevennen

De Lozère is het dunstbevolkte departement van heel Frankrijk (foto: de Gorges du Tarn).Arie Kievit/Hollandse Hoogte

© Arie Kievit

Frankrijk krijgt meer bezoekers over zich heen dan welk ander land ook, maar toch vallen er nog veel plekjes te ontdekken. Vooral de bergen van de Cevennen zijn een goed bewaard geheim gebleven.

Veel mensen denken dat ze Frankrijk als hun broekzak kennen. Ook Franse toeristen verlaten in eigen land zelden de platgetreden paden. Als ze de latten willen aanbinden, trekken ze naar de Alpen, zalig ontspannen en kuren doen ze in Bretagne of Normandië, en de Provence geniet de voorkeur van al wie lekker lang wil lunchen aan de rand van het zwembad. Dat heeft er mee voor gezorgd dat er nog wel wat verborgen plekjes zijn die niet onder de voet worden gelopen door de horden toeristen. De overheid heeft met haar schitterende voorzieningen de toeristische streken helemaal ontsloten, maar wie de hogesnelheidstrein en de snelwegen laat voor wat ze zijn, kan nog verrassende hoekjes ontdekken. De Cevennen, waar ik woon, zijn een van die relatief onbekende landstreken.

Ergens vraag ik me nog altijd af wat me heeft bezielde om, op mijn drieënveertigste, mijn comfortabele leventje in het centrum van Parijs vaarwel te zeggen en te verkassen naar de Cevennen. De streek is zo primitief en afgelegen dat zelfs mijn meest geletterde Parijse vrienden, die de obscuurste hoofdsteden zo uit het hoofd kunnen opdreunen, de Cevennen niet eens konden aanwijzen op de landkaart. Ze wisten dat de Lozère, dat deel van de Cevennen waar ik voortaan mijn belastingen zou betalen, het dunstbevolkte departement van heel Frankrijk is. Ze wisten me ook te vertellen dat de *cévenols* voornamelijk protestants zijn. De Fransen zijn een volk van afgegleden katholieke levensgenieters. Het woord 'protestants' roept bij hen dan ook meteen het schrikbeeld op van hard labeur, soberheid en ernst. Het verbaast me dan ook niks dat niet een van mijn Parijse vrienden me ooit heeft bezocht. En ik woon hier nu toch al twee jaar.

Voor de Parijzenaars zijn de Cevennen nog altijd de plek die de grote negentiende-eeuwse Franse historicus Jules Michelet als volgt beschreef: 'In de Cevennen vind je niks dan rotsen

en vlijmscherpe kleischalies. Je voelt er de strijd van de mens, zijn koppige en buitengewone labeur ten overstaan van de natuur.'

En daar kan ik me bij aansluiten. Ik woon in *La Vallée Française* en overal waar je kijkt, vind je de sporen van die strijd terug. Ze staan in het landschap zelf gebeiteld: in de stapelmuren en de terrassen die zijn uitgehouwen in de steile hellingen; in de mooie kastanjabossen die veel van die terrassen nog altijd omzomen; tot op mijn eigen leistenen dak toe, waar de zorgvuldig geselecteerde *lauzes*, van de nok tot aan de randen, en van klein naar groot, als visschubben zijn neergelegd. Michelet had gelijk: hier heerst inderdaad de ontbering. De protestanten van de Cevennen werden meer dan 120 jaar lang hardhandig vervolgd door de Franse katholieke monarchie.

Vandaag zet het boerenbedrijf nog altijd de toon in de Cevennen. Het dichtstbijzijnde warenhuis bevindt zich op een halfuur rijden over kronkelende wegen. Al mijn burens hebben dan ook een eigen moestuin uit hun heuvel gehouwen. Veel mensen hebben aan de rand van hun terrein ook bijenkorven staan. En iedereen heeft een stapel brandhout naast zijn huis liggen. Daaraan kun je overigens aflezen hoe bedrijvig ze zijn geweest en in welke mate ze voorbereid zijn op de grillen van de natuur.

Episode cévenol

In dit deel van de wereld kan de natuur namelijk erg hard zijn voor de mens. De Cevennen genieten het grootste deel van het jaar van een mediterraan klimaat, zij het met milde temperaturen als gevolg van de hoogte. De winters zijn relatief kort en zacht, en af en toe liggen de bergtoppen onder een laagje sneeuw. De cipressen en de groene eiken gedijen uitstekend op de zuidgerichte hellingen, in april vind je er morellen, in juni kun je cantharellen plukken, en in oktober is de jacht op het eekhoortjesbrood geopend.

Toen ik hier pas woonde, snapte ik niet waarom de Parijzenaars zo afkerig stonden tegenover de Cevennen en waarom mijn eigen burens altijd op het ergste waren voorbereid. Maar in mijn eerste herfst mocht ik aan den lijve ondervinden wat een *épisode cévenol* is. Als de koude lucht van boven de Atlantische Oceaan zich vermengt met de warme lucht van boven de Middellandse Zee, ontstaan er donkere wolken. Dagenlang valt de regen dan met bakken uit de lucht, rivieren treden uit hun oevers, bruggen storten in, schapen verdrinken, de kinderen worden onhandelbaar, de vaders zijn lichtgeraakt en de moeders zijn uit het lood geslagen. Maar toen de zondvloed voorbij was en de zon weer door de wolken heen brak, bevond ik me weer in het mooiste landschap dat ik ooit had gezien. En de mensen die er woonden, leken gelukkig te zijn dat ze leefden, en wel in dit deel van de wereld.

Naar deze heuvels kom je om te wandelen en na te denken. Als je op de adembenemende bergweg, die door de dragonders van Lodewijk XIV tijdens zijn genadeloze campagne tegen de protestanten is aangelegd, uitkijkt over *La Vallée Française*, zie je dat het landschap al die tijd maar weinig veranderingen heeft ondergaan. Zo ver het oog reikt, zie je er alleen maar lange rijen beboste heuvels. Rond de waterbronnen liggen kleine dorpjes, die met mekaar zijn verbonden door duizenden wandelpaden die nog altijd worden gebruikt door de geitenhoeders. Wie op zoek is naar vermaak, kan de Cevennen maar beter mijden. De Cevennen zijn altijd een ballingsoord geweest, een plek waar je je kunt terugtrekken.

Ooit heb ik een buurman, die me een lift naar het dorp gaf, gevraagd of hij nog zag hoe mooi het landschap waarin hij is opgegroeid wel is. Zonder zijn blik van de kronkelende weg af te

wenden, antwoordde hij glimlachend: 'Nee. Elke dag rij ik bij dageraad de berg over. In de vallei zie ik de mist hangen, maar ik kijk er niet meer naar. Ik zou het pas missen als het er op een dag niet meer zou zijn. En ik zou ook niet zonder kunnen.' De mensen zijn hier niet vol van zichzelf, maar ze weten dat ze iets kostbaars hebben, en die wetenschap dragen ze als een waardevol geheim met zich mee.

Schotland

In zijn essay *Spirit of place* schreef de reisschrijver Lawrence Durrell: 'Alle landschappen stellen op dezelfde fluisterende toon dezelfde vraag: *Ik bekijk jou, kijk jij naar jezelf in mij?*' Ongetwijfeld heeft het landschap van de Cevennen me overgehaald. Wat ik er van mezelf in terugvind, weet ik niet, maar mijn vader is door zijn Schotse moeder grootgebracht in de buurt van Stirling. Toen ik als kind met mijn ouders naar de Provence op vakantie trok, had hij al gauw genoeg van de hitte die mijn moeder zo zalig vond. Met z'n tweetjes zetten we dan koers naar de purperen heuvels die we in de verte zagen oprijzen. De lage bergen die je vanuit de wijngaarden van de Rhône ten westen van je ziet opduiken, vormen een grens. Achter de bergen openbaart zich een heel ander landschap, gekenmerkt door onherbergzame heuvels, bemoste bossen, uitgestrekte heidegebieden, woeste rivieren en stenen bruggen. Ze lijken heel sterk op de Schotse landschappen uit mijn vaders jeugd. Het is zijn fantasie, zeg maar, en niet die van mij. Maar toch vloeit de Gardon in mijn vallei naar de Middellandse Zee, en niet naar de Noordzee. Veel Schotser kan Frankrijk niet worden. En veel dichter dan dit kan ik niet bij mijn Schotse roots komen zonder mezelf te verraden.

© *The Guardian*

is de auteur van het boek 'The Secret Life of France (Faber & Faber).

Overgenomen uit de Lifestyle editie van **De Standaard**